

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Mangre Ysgol a Mangre Sefydliad Addysg Bellach) (Cymru) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Lywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Mangre Ysgol a Mangre Sefydliad Addysg Bellach) (Cymru) 2020.

Mark Drakeford
Prif Weinidog Cymru

11 Rhagfyr 2020

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i berchennog ysgol neu Sefydliad Addysg Bellach (SAB), yn ddarostyngedig i'r eithriadau a nodir yn y Rheoliadau, beidio â chaniatáu i ddisgyblion ym Mlynnyddoedd 7 ac uwch rhag mynychu mangre'r ysgol, neu fyfyrwyr rhag mynychu mangre Sefydliad Addysg Bellach, yng Nghymru o 14 Rhagfyr 2020 tan ddiwedd tymor yr ysgol/Sefydliad Addysg Bellach. Nid yw'r cyfyngiadau hyn yn berthnasol i blant gweithwyr hanfodol.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Gwneir y Rheoliadau hyn o dan y weithdrefn frys y darperir ar ei chyfer yn adran 45R o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p. 22) ("Deddf 1984"). Caiff y Rheoliadau eu gwneud heb fod drafft wedi'i osod gerbron y Senedd a'i gymeradwyo ganddi. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, oherwydd brys, ei bod yn angenrheidiol gwneud y Rheoliadau heb i ddrafft gael ei osod a'i gymeradwyo fel y gellir gweithredu mesurau iechyd y cyhoedd er mwyn ymateb yn gyflym i'r bygythiad a berir i iechyd pobl gan y coronafeirws. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau bellach wedi'i penodi yn y Rheoliadau hyn yn angenrheidiol ac yn gymesur fel ymateb iechyd y cyhoedd i'r bygythiad presennol a achosir gan y coronafeirws.

Mae'r Rheoliadau hyn yn cynnwys 'darpariaeth fachlud' sy'n golygu y byddant yn dod i ben ar ddiwedd 22 Rhagfyr 2020.

Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol

Er bod y Rheoliadau yn cyffwrdd â hawliau unigol o dan y Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a Siarter Hawliau Sylfaenol Ewrop, mae'r Llywodraeth yn credu bod modd eu cyfiawnhau er mwyn atal lledaeniad clefydau heintus a/neu y caniateir yr ymyrraeth gan fod nod dilys i'r ymyrraeth honno, sef diogelu iechyd y cyhoedd. Mae'r Llywodraeth hefyd yn credu bod y Rheoliadau yn gymesur.

Mae'r Rheoliadau hyn yn cyffwrdd ag Erthygl 5 (yr hawl i ryddid), Erthygl 8 (yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol), Erthygl 9 (rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd), Erthygl 11 (rhyddid i ymgynnull a chymdeithasu) ac Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf (diogelu eiddo).

Mae pob un o'r rhain yn hawliau amodol, sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd ag arfer yr hawliau os yw hynny'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch y cyhoedd neu er mwyn diogelu iechyd. Rhaid i bob cyfyngiad a gofyniad o'r fath gael eu cyfiawnhau ar y sail bod iddynt nod dilys, sef diogelu iechyd y cyhoedd, a'u bod yn gymesur. Mae angen i unrhyw ymyrraeth yn yr hawliau hyn hefyd gael ei gydbwyso yn erbyn rhwymedigaethau cadarnhaol y Wladwriaeth o dan Erthygl 2 (yr hawl i fywyd).. Mae'n cydbwyso'r angen i gynnal ymateb priodol i'r bygythiad a achosir gan y coronafeirws yn erbyn hawliau unigolion a busnesau, mewn modd sy'n dal i fod yn gymesur â'r angen i leihau'r cynnydd yng nghyfradd drosglwyddo'r coronafeirws, gan ystyried y dystiolaeth wyddonol.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Gwneir y Rheoliadau o dan adrannau 45C(1) a (3)(c), 45F(2) a 45P o Ddeddf 1984.

Mae Deddf 1984 a'r Rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf honno yn darparu fframwaith deddfwriaethol ar gyfer diogelu iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mewnosodwyd Rhan 2A o Ddeddf 1984 gan Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2008, ac mae'n darparu sail gyfreithiol i ddiogelu'r cyhoedd rhag bygythiadau sy'n deillio o glefydau heintus.

Mae adran 45C o Ddeddf 1984 yn rhoi pŵer i'r Gweinidog priodol wneud rheoliadau er mwyn atal, diogelu rhag, rheoli neu ddarparu ymateb iechyd y cyhoedd i fynychder neu ledaeniad haint neu halogiad. Mae'n cynnwys pwerau i osod cyfyngiadau neu ofynion ar neu mewn perthynas â phersonau, pethau neu fangreoedd os bydd bygythiad i iechyd y cyhoedd, neu mewn ymateb iddo. Mae adran 45F yn galluogi gwneud darpariaeth atodol gan gynnwys darpariaeth ar gyfer gorfodi cyfyngiadau a gofynion a osodir o dan y Rheoliadau a chreu troseddau.

Rhoddir y swyddogaethau o dan yr adrannau hyn i "the appropriate Minister" ("y Gweinidog priodol"). O dan adran 45T(6) o Ddeddf 1984, ystyr y Gweinidog priodol, mewn perthynas â Chymru, yw Gweinidogion Cymru.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Gwneir y Rheoliadau mewn ymateb i'r bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd o ganlyniad i fynychder a lleadaeniad coronafeirws syndrom anadlol aciwt difrifol 2 (SARS-CoV-2) sy'n achosi'r clefyd a adwaenir fel COVID-19 neu "coronafeirws". Eu diben, yn ddarostyngedig i'r eithriadau a nodir yn y Rheoliadau eu hunain, yw atal disgyblion ym Mlwyddyn 7 ac uwch rhag mynychu mangre ysgol neu mangre SAB yng Nghymru o 14 Rhagfyr 2020 tan ddiwedd tymor yr Hydref.

Cyngor Prif Swyddog Meddygol Cymru yw bod angen gweithredu nawr os ydym am liniaru'r broses barhaus o drosglwyddo Covid-19 ac atal capasiti'r GIG yng Nghymru rhag cael ei bwysleisio a'i lethu o bosibl. Bwriad y Rheoliadau hyn yw atal marwolaethau a marwolaethau covid-19 uniongyrchol sy'n gysylltiedig â diffyg gwasanaethau'r GIG o ganlyniad i drosglwyddo'r feirws yn eang yn y gymuned.

Mae'r dystiolaeth ddiweddaraf a gyhoeddwyd ar ysgolion a'r effaith bosibl y byddent yn ei chael ar y gyfradd R pe baent yn cael eu cau wedi'i nodi gan y Grŵp Cyngori Technegol (TAG).

Fel y nodwyd yn y papur TAG, gan SAGE, er bod rôl plant sy'n cael eu trosglwyddo yn gyfyngedig, byddai disgwyl i ysgolion sy'n agor neu'n cau gael effaith ar drosglwyddo cymunedol (e.e. drwy newid gweithgareddau nifer fawr o oedolion):

'Cau ysgolion torfol i atal trosglwyddo cymunedol: Effaith gymedrol. (hyder cymedrol) *Cau pob ysgol sy'n gysylltiedig â gostyngiad yn y Rht o 0.2-0.5. Gall cau ysgolion uwchradd fod yn fwy effeithiol (gostyngiad yn R o 0.35) gan y gallai cysylltu mwy o aelwydydd, niferoedd uwch o gysylltiadau o fewn ysgolion a throsglwyddo i/o blant iau fod yn fwy cyfyngedig. Yn gyffredinol, hyder isel, fel nad yw'n glir faint y gall ysgolion ei gyfrannu at drosglwyddo cymunedol.'*

Mae'r Llywodraeth hefyd wedi cyhoeddi¹ tystiolaeth TAG ar blant a phobl ifanc dan 18 oed, yn dilyn y 'seibiant tân' ddiwedd mis Hydref.

Mae'r dystiolaeth o astudiaethau gwylidwriaeth yn dangos canfyddiad newydd o dystiolaeth o lefelau uwch o haint (symptomatig ac asymptomatig) a throsglwyddo mewn grwpiau oedran ysgol nag a gydnabuwyd yn flaenorol, yn enwedig mewn grwpiau oedran 11-17.

Gellir tynnu tystiolaeth ychwanegol mewn perthynas ag effaith ymyriadau o adroddiad TAG ar ymyriadau nad ydynt yn rhai fferyllol².

O ganlyniad i'r dystiolaeth hon, mae'r Rheoliadau'n gwneud darpariaeth mewn dau faes allweddol:

- a) cyfyngu ar gategoriâu penodol o fyfyrwyr rhag mynychu mangreoedd ysgolion uwchradd
- b) i gyfyngu ar fyfyrwyr rhag mynychu mangreoedd Sefydliadau Addysg Bellach

Maent yn gwneud hyn drwy ei gwneud yn ofynnol i berchennog ysgol neu Sefydliad Addysg Bellach gyfyngu ar fynediad i mangre'r ysgol neu'r sefydliad AB. Nid yw'r Rheoliadau yn atal y perchennog rhag caniatáu i'r canlynol fod yn bresennol yn y fangre:

- dysgwyr sy'n sefyll arholiadau neu asesiadau; a
- dysgwyr bregus (fel y pennir gan y perchennog).

Maent hefyd yn caniatáu i'r perchennog ganiatáu i ddysgwyr fynychu fangreoedd ysgolion arbennig, unedau cyfeirio disgyblion ac unedau AAA mewn ysgolion. Nid ydynt ychydig yn atal disgybl preswyl rhag byw mewn llety ar mangre'r ysgol.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn darparu ar gyfer gorfodi'r gofynion a'r cyfyngiadau hyn. Mae'n hollbwysig cymryd pob cam rhesymol i reoli'r cynnydd yn nhrösglwyddiad y coronafeirws. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau a'r gofynion a osodir gan y Rheoliadau hyn yn gymesur â'r hyn y maent yn ceisio ei gyflawni, sef ymateb i fgythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol sy'n codi o'r coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd y cyhoedd brys, ni fu ymgynghoriad cyhoeddus mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn.

¹ <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-11/technical-advisory-group-evidence-review-on-children-and-young-people-under-18-in-preschool-school-or-college-following-the-firebreak.pdf>

² <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-12/technical-advisory-group-statement-regarding-non-pharmaceutical-interventions-in-the-pre-christmas-period.pdf>

Fodd bynnag, wrth benderfynu ar yr angen am y cyfyngiadau a'r gofynion a amlinellir yn y Rheoliadau hyn, a'u manylion, cymerais i, ynghyd â Gweinidogion eraill a swyddogion Llywodraeth Cymru, ran mewn cyfres o drafodaethau brys gyda sectorau a rhanddeiliaid allweddol, gan gynnwys llywodraeth leol ac ysgolion. Darparodd y Gweinidog Addysg ddatganiad ysgrifenedig ar y mater hwn ar 10^{fed} Rhagfyr 2020, wedi'i hategu gan ddatganiad i'r wasg.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol ac eraill

Ni luniwyd asesiad effaith rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn oherwydd yr angen i'w rhoi ar waith ar fyrder i ddelio â bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.